

Gustav Ludvig Wad: Meddelelser om Rektorerne paa Herlufsholm fra Skolens Stiftelse 1565 til 1878. Med et Lithografi. Næstved 1878. (240 SS.)

I de 314 Aar, som ere forløbne, siden Herlufsholm Skole stiftedes, har den haft 39 Rektorer, saa at altsaa hver af disse i Gjennemsnit kun har været her i 8 Aar, og for saa vidt nogen med de nuværende Forhold for Øje vilde undre sig over denne hyppige Vexel, vilde hans Forbavselse sikkert stige, naar han erfarede, at siden 1755 har Rektoratet her kun været beklædt af 5 Mænd, saa at de foregaaende 190 Aar have set 34 Rektorer her, altsaa en ny Rektor hvert 5te—6te Aar. Man maa imidlertid tage tilbørligt Hensyn til de særegne Forhold i ældre Tider, da Rektorembetet i Regelen var en slet lønnet og kun lidet anset Overgangsstilling for unge Mænd, indtil der aabnede sig Adgang for dem til et godt Præstekald, eller der overlodes dem en Lærestol ved Universitetet. Medens Antallet af Rektorer for samme Tidsrum er en hel Del mindre (omtr. 24) i nogle af de store, anseligere Skoler som Frue Skole i Kjøbenhavn (Metropolitanskolen) og Kathedralskolerne i Aalborg og Odense, fremvise andre Latinskoler som f. Ex. de i Nyborg, Randers og Slagelse lige saa høje Tal som Herlufsholm, ja selv en Skole som Kathedralskolen i Viborg er ikke stort bedre stillet. Da Herlufsholm i Sammenligning med selv de mindste af disse Skoler var en lille Skole, er dens hyppige Rektorskifte altsaa slet ikke nogen Undtagelse.

Ved den 1567, to Aar efter Stiftelsen, udarbejdede Ordians for Herlufsholm Skole var dens reglementerede Discipelantal ansat til 42¹⁾, men det var tilladt at gaa ud over dette Tal, naar der betaltes for vedkommende, og denne Tilladelse benyttedes ogsaa, saa at vi en 60 Aar senere finde et Antal af indtil 82 Drengene²⁾, men det var ogsaa Skolens Blomstringstid;

¹⁾ Melchior, Herlufsholms Stiftelse, udg. af Leth, S. 42. Af Udtaget hos Nyerup (Hist.-stat. Skildr. af Tilst. i Danmark og Norge III. 1. 41) faar man et Antal af 43 ud.

²⁾ Melchior, Herlufsholm S. 67. Forf. omtaler en Efterretning om, at der en Gang har været 130 Disciple, som ubjemlet.

40 Aar længer frem i Tiden, og Tallet smelter sammen til 10, og det ikke blot for et enkelt Aar, men for en længere Aarrække, indtil Skolen endelig 1729 ganske maatte lukkes paa Grund af dens slette økonomiske Forhold. Da den det følgende Aar atter aabnedes, begyndtes der med 4 Disciple, hvilket Tal dog snart forøgedes til 10 ligesom tidligere, og herved blev det saa i en Række af Aar (1747 var det endog kun 5); men 1755 fordobledes det¹⁾, hvorefter det siden steg rask. Med disse smaa Tal sammenholde man nu Discipelantallene i andre lærde Skoler i Landet. Det er bekjendt, at Peder Palladius, der var født 1503, fortæller, hvorledes Skolerne i hans Drengetid vare overfyldte, 700 Drengene i Ribe Skole, 900 i Roskilde Skole²⁾. Det var nu den Gang. Reformationen kom og medførte Forandring, den stærke Tilstrømning til Skolerne tog af. I den Henseende kunde Palladius med al sin Iver for den nye Lære ikke uden et Suk tænke tilbage paa den gamle Tingenes Tilstand. Dog var Tilbagegangen paa den Tid, da han skrev sin Visitatsbog, altsaa omtr. 1540, ikke større, end at der da fandtes 250 Disciple i vor Frue Skole i Kjøbenhavn³⁾, og medens hine Tal fra den katholske Tid næppe kunne undgaa en vis Mistanke for Overdrivelse, synes dette Tal mere paalideligt. I de følgende Aar tiltog atter Skolebesøget. Saaledes taler et Kongebrev af 1554 om, at Skolerne „her i Landet“ (o: Fyn) meget formeres, saa at Skolerne i Nyborg og Odense ikke ere store nok til de derværende Peblinge⁴⁾. Netop om Skolerne i Fyn have vi gode Oplysninger fra Slutningen af det 16de Aarhundrede i Biskop Jakob Madsens Visitatsbog. Af den erfare vi nemlig, at Skolen i Assens havde indtil 103 Disciple, den i Bogense 56, i Faaborg 60, Kjærte-

¹⁾ Melchior, anf. Skr. S. 71, 74, 119, 124 ff. Wad S. 160, 176, 206, 209.

²⁾ Peder Plades Visitatsbog, udg. af Grundtvig, S. 76. Jvfr. Kinch, Ribe Bys Hist. og Beskriv. indtil Reform. S. 610.

³⁾ P. Plades Visitatsbog S. 75.

⁴⁾ Dsk. Mag. II. 74.

minde 90, Middelfart 56, Nyborg 106 og Svendborg 105¹⁾. Om Odense Skole indeholder Visitatsbogen intet, men da denne Skole var den eneste paa Øen, som maatte dimitttere til Universitetet²⁾, er det en Selvfølge, at den ogsaa af den Grund

¹⁾ For de fleste Skoler er der anført meget forskjellige Tal for de forskellige Aar, Bispnen har besøgt dem; i Bogense varierer det saaledes mellem 18 og 56, i Faaborg mellem 16 og 60. Dette er dels en Følge af en virkelig Forandring i Discipelantallet, som f. Ex. i Nyborg Skole, der 1600 havde 87 Disciple, men 1604 kun 68, efter at Pesten det foregaaende Aar havde bortrevet 50 Skolebørn (Visitatsb. S. 83 f.), dels er det en Følge af, at ikke alle Eleverne indfandt sig ved Visitatsen (s. f. Ex. Visitatsb. S. 76). — I Modsætning til de fynske synes flere af de skaanske Skoler, at domme efter nogle Bispevisitatsbøger fra det andet og tredje Tiaar af det 17de Aarhundrede, at have været slet besøgte. Malmskole siges 1614 kun at have faa Disciple, men Tallet angives ikke, medens det for Cimbrithavn ansættes til næppe 8. Men ogsaa her er der stærke Svingninger: 1616 finder Biskoppen Helsingborgs Skole i en blomstrende Forfatning, og der er ikke gaaet to Aar hen, før han kalder den ynkelig og forfalden (Rietz, Skånska Skolväsendets hist. S. 105 ff.).

²⁾ Nyerup, Hist.-stat. Skildr. III. 1. 52. Jvfr. Nyt hist. Tidsskr. V. 147 f. Ogsaa af denne Grund nærer jeg nogen Tvivl om Betydningen af de to Fortegnelser over fynske Studenter fra 1479 til 1611, som Pastor H. F. Rørdam har meddelt efter Bircherods Opskrift i Odense Kathedralskoles Program f. 1866. Den ene Liste menes at indeholde Navne paa Studenter fra Odense, den anden, der er fire Gange saa stor, menes at være en Fortegnelse over Studenter fra det øvrige Fyn. Men i den større Liste findes der Navne paa Mænd, som vides at være dimitterede fra Odense, saaledes Knud Bjeske (siden Professor), der 1597 blev Student fra Odense (Rørdam, Kbh.s Universitets Hist. 1537—1621 III. 631 f.), og Peder Lavritsen Bogense (Præst i Horbelev), som 1608 dimitteredes fra samme Skole (jvfr. Nyt hist. Tidsskr. V. 151). Det samme maa vist ogsaa gjælde om Kansleren Johan Friis, der i Følge Ligprædikenens Udsagn havde gaaet i Odense Skole og betænkte den med en Gave kort før sin Død (A. S. Vedels Ligpræd. over ham Bl. Avij^o, Bv^o). Anders Simonsen Hof (siden Præst i Rynkeby) blev Student 1600; men om ham vides, at han i al Fald 1591 gik i Odense Skole (Jak. Madsens Visitatsb. S. 302), og det er ikke sandsynligt, at han fra denne er gaaet over i en

maa have overgaaet de andre Skoler der i Størrelse. Vi vide da ogsaa, at alene dens næstøverste Klasse 1608 talte 50 Disciple¹). I Ribe Skole fandtes der 1592 ikke mindre end 315 fattige Disciple²). De høje Tal holdt sig ind i det 17de Aarhundrede. 1627 havde Skolen i Svendborg 100 Disciple³), og af Disciplene i Frue Skole i Kjøbenhavn døde der i Pestaaret 1654 det forfærdelig store Tal 246⁴). Odense Skole skal ved Aarhundredets Midte have haft over 300 Drengene, ligesom den ved dets Slutning endnu talte 195 Disciple⁵). Ved Siden af disse Tal tager Herlufsholm sig unægtelig lille ud.

Det er imidlertid indlysende, at, om end det hyppige Rektorskifte ikke kan have været gavnligt for Anstalten selv og derfor ikke kan omtales med Bifald af dens Historieskriver, bliver noget ganske andet Tilfældet, naar vi i personalhistorisk Øjemed beskæftige os med dens Lærerstand, thi da maa vi sige: jo flere jo bedre, i al Fald saa længe det ikke er os, hvem det møjsommelige Samlerarbejde paahviler. Og da nu Herlufsholm har haft ikke blot mange, men ogsaa adskillige mærkelige, Rektorer, fortjener Hr. Kand. Wad, som har skjænket os en anselig Bog om dem, megen Tak, fordi han har stillet sig en saa interessant Opgave og løst den paa en saa tilfredsstillende Maade.

Altsaa det er et personalhistorisk Arbejde, vi have for

---

mindre Skole. Hvis den Christen Pedersen, som blev Student 1589, er den Mand af dette Navn, som blev Rektor i Odense og siden Sognepræst i Humble, maa han ogsaa være dimitteret fra Odense Skole (Bloch, Den fyenske Geistligheds Hist. I. 345). Michael Brixius (Præst i Vindinge) forekommer endelig i begge Navnerækker med Aarstallet 1566. Men hvorfor ere Navnene samlede i to Rækker?

¹) Nyt hist. Tidsskr. V. 149.

²) Terpager, Ripæ Cimbricæ p. 506. Jvfr. Thorup, Disciplens Stilling i de lærde Skoler fordum og nu (Ribe Kathedralskoles Progr. 1819) S. 8.

³) Samll. t. Fyens Hist. og Topogr. V. 404.

⁴) Wolff, Journal f. Politik, Natur- og Menneske-Kundsk. 1816. I. 264.

⁵) Henriksen, Bidrag t. Odense Cathedralskoles Hist. IV. 10, 12.

os: 38 Biografier¹⁾ af Mænd, som i kortere eller længere Tid have styret Herlufsholm Skole, alle saaledes med et fælles Berøringspunkt, men for Resten med vidt forskellige Livsbaner. De fleste af disse Mænd gik naturligvis den gejstlige Vej: 14 bleve Præster og døde som saadanne, medens desuden 4, foruden Jesper Brochmand, naaede op paa Bispestolen, nemlig Hans Hansen Resen i Kjøbenhavn, hvor han døde 1653, knap et Aar efter sin Udnævnelse²⁾, Wichmand Hasebard i Viborg, hvor han døde 1642, 4 Maaneder efter sin Udnævnelse, Johan

¹⁾ Der burde have været 39 Biografier, men den berømteste af alle Rektorer paa Herlufsholm, Jesper Brochmand, har Forf. ikke taget med, et Brud paa Bogens Plan, som kan forstås, men næppe ganske billiges.

²⁾ Her et Par supplerende Notitser og Citater om ham. Navnene paa et Par Landsmænd, der 1617 sammen med ham studerede i Wittenberg, haves i Badens Afhandll. i Fædrelandets Hist. III. 137 (jvfr. Cawallin, Lunds Stifts Herdaminne II. 223). En omtrent jævnaldrende Ven havde Resen i Jørgen Sadolin, Præst i Stokkemærke (Samll. t. Fyens Hist. og Topogr. IV. 175), medens Hans Mikkelsen Ravn, hvem han ogsaa kalder sin Ven, var langt yngre, idet Resen havde været hans Privatpræceptor (Hist. Tidsskr. S. R. IV. 498). 1631 kom Resen ind i et Udvalg af Professorer, som skulde udarbejde en ny Skoleordning (Gjellerup, Jens Dinesen Jersin S. 96); han synes overhovedet at have bevaret sin Interesse for Skolevæsenet (jvfr. Forf. S. 68), hvad han f. Ex. lagde for Dagen ved sin Omsorg for Frue Skole i Kjøbenhavn (Wolff, Journal f. Politik 1816. I. 263). Ved Stændermødet 1645 var han en af Universitetets Repræsentanter (Nye Dsk. Mag. VI. 209). Hans Optræden i Striden mellem Christian IV og Kirstine Munk paadrog ham •Svigersonnernes• Vrede, og han maatte tilligemed Biskop Jesper Brochmand og Professor Lavrits Scavenius gjøre en ydmygende Afbigt (Bang, Saml. af nytt. og opbygg. Materier I. 322 f. Paus, Corf. Uhlefeld I. 172 ff. Engelstoft og Møller, Hist. Calender III. 229—31. Hist. Tidsskr. III. 376. Aktstykker udg. af Fyens Stifts lit. Selsk. II. 72, 75, 77. Smith, Grevinde Ulfeldts Hist. I. 134, 165, 171 ff., 176). Forf. nævner kun en af hans Sønner, den bekjendte Peder Resen, men i Lighed med, hvad der er sket ved de fleste andre Rektoreres Biografier, burde han vel have dæilet lidt ved de mange Børns Skæbne; Resen havde nemlig 9 Sønner og 9 Døtre.

Dideriksen Bartskjær ogsaa i Viborg, hvor han døde 1661, ikke to Aar efter Udnævnelsen, og Christoffer Schletter, som 1678 blev kaldt til Thronhjems Bispestæde, som han beklædte i 10 Aar. To endte som Universitetsprofessorer, nemlig Hans Jensen Alan († 1631) og Niels Povlsen Skandorph († 1645)¹), en som designeret Professor, nemlig Jakob Rasmussen Brochmand († o. 1621), en som Professor i Sorø, nemlig Niels Lavritsen Aagaard († 1657), en som Lektor i Thronhjem, nemlig Peder Iversen Borch († 1627). Skolens første Rektor, Hans Mikkelsen, blev Hofprædikant (1580) og derpaa Christian IV's Lærer, et Hverv, han udførte med stor Dygtighed, og det er tillige et smukt Vidnesbyrd om det Sindelag, hans kongelige Elev nærede overfor ham, at Kongen kort efter sin Overtagelse af Regeringen udnævnte ham til Forstander for Sorø, et Embede, der paa en Gang var meget anset og det mest indbringende af alle dem, som da vare tilgængelige for en studeret Mand, der ikke var adelig²). En af de interessanteste Skikkelser i Bogen er Willich v. Westhof (Rektor 1604—08), hvis Levnet Forf. har skildret med synlig Forkjærlighed (S. 17—48).

¹) I Slutningen af sit Liv havde Skandorph en Del at gjøre med Bibelsalget (Ny kirkehist. Samll. VI. 444 f.). 1643 indtraadte han i det danske Kompagni (Nielsen, Hellig Treføldigheds Gilde S. 36). Et Arbejde af den i den foregaaende Note omtalte Jørgen Sadolin ledsagede han med en lang rosende Omtale, ligesom en anden af Herlufsholms Rektorer, Lavrits Pedersen Tura, lod følge et Digt med samme Skrift (Samll. t. Fyens Hist. og Topogr. IV. 120).

²) Grams Udtryk i Fortalen til N. Cragii Annales p. 19 (*•Erat autem Soranæ scholæ præfectura, antequam in eo loco Academiam Christianus IV erigeret, quum eximie dignitatis tum locupletissima provincia omnium, ad quas isto seculo aditus literato homini nullis majorum imaginibus claro, pateret•*). Det er vel næppe ganske korrekt at gjengive Stedet ved, at Embedet *•baade var det anseligste og fordelagtigste•* (Rørdam, Kbh.s Universitets Hist. III. 538. Ny kirkehist. Samll. VI. 168). Kunde Forstanderen i Henseende til Anseelse maale sig med Sjællands Bisp? — Foruden de af Forf. S. 3 nævnte Børn havde Hans Mikkelsen ogsaa Sønnen Christen Hansen Lund. Se Rørdams Henvisning i Ny kirkehist. Samll. VI. 854.

Han var født i Holsten, færdedes det halve Europa igjennem, var poeta laureatus og en ivrig Latindigter. Gjentagende giftede han sig ind i adelige Slægter (Sparre og Maaneskjold), og i Tydskland blev han af Kejseren udnævnt til Hof-Pfalzgreve¹⁾, en temmelig intetsigende Titel, der dog kunde være ret behagelig for Westhof, da han synes at have været en forfængelig Mand; han opnaede da ogsaa at gjælde for jævnyrdig med sine Hustruers Standsfæller. Han fik (1618) et Kannikedømme i Lund og levede Resten af sit Liv der og paa Herregaarden Lyngerum i Skaane, som han giftede sig til, ikke noget lykkeligt Liv, thi hans irritable Sind og slette Pengeforhold plagede ham en hel Del²⁾. Ved sin Stilling som Herremand tilhører han halvt den verdslige Stand, og det samme gjælder om en senere Rektor, Zacharias Lund (1646—54), en Mand, hvem Skolegjerningen var en sand Lidelse³⁾. Efter 8 Aars Trældom slap han dog endelig fri og blev Bibliothekar hos Jørgen Seefeld. Siden traadte han i Kongens Tjeneste som Kancellisekretær⁴⁾.

¹⁾ Som saadan kreerede han Johan Frederiksen, der blev Rektor i Roskilde, til Poeta laureatus. Mølleri Cimbria lit. I. 197.

²⁾ I Forfs omhyggelige Fremstilling af Westhofs Liv savnes Omtalen af hans utrykte historiske Arbejder, hans Knud VI's Historie (Hist. Tidsskr. IV. 139) og hans Stridsskrift mod Messenius (Rørdam, Historiekrivningen i Danm. og Norge siden Reform. I. 85. Hist. Tidsskr. IV. 145 f.). Jvfr. Schlegels Overs. af Slange I. 40. — Med Hensyn til Forfs Bemærkninger S. 48 henviser jeg til Blom, Kristian IV's Artilleri S. 349, hvor der 1669 forekommer en Peder Westhof.

³⁾ S. 147—48 har Forf. meddelt en meget pudsig Slagsmaalsscene mellem Zach. Lund og Tolderen i Næstved. Flere Mænd havde været sammen nede for at se den nye Have, der var anlagt til Rektoren, da man paa en Gang aldeles uventet hørte de to, som havde været med, •slaa sammen med spanske Rør•. En af de tilstedeværende udbød da: •Se, de slaas med Kjæpper•, hvortil en anden svarede: •Ak, de staar og leger for sig•. Det var dog mer end Leg, thi Tolderen var bleven slemt tilredet.

⁴⁾ 1662 hedder det, at der har været Tale om, at En ved Navn Lundius skulde sendes som Resident til Sverrig. Baade Becker (Samll. t. Fred. III's Hist. I. 273) og Werlauff (Nyt hist. Tidsskr.

Ligesom Christan IV havde faaet sin Lærer fra Herlufsholm, om end ikke direkte, saaledes udsøgte han sig som Konge flere af denne Skoles Rektorer til Lærere for sine Børn og Slægtninge. Westhof blev Lærer for Kongens Søstersøn Hertug Christian af Brunsvig, Hans Knopf (Rektor 1613—17) for Frederik III, Christoffer Christensen (Rektor 1625—26) for Kongens Døtre med Kirstine Munk og den før nævnte Wichmand Hasebard for Kongens Søn Valdemar Christian og dennes Søstre¹⁾. Unægtelig et talende Vidnesbyrd om, at man nærrede Tillid til de Kræfter, Skolen havde i sin Tjeneste. Havde man blot forstaaet at beholde dem! Hans Mikkelsen var der i 15 Aar (1565—80), men af hans 23 nærmeste Efterfølgere

---

VI. 226) have formodet, at denne Lundius kunde være Zacharias Lund, men Forf. gaar videre og erklærer (S.151), at det umulig kan være nogen anden. 1668 nævnes dog en norsk Rigssekretær Lund, som havde været Resident i Nederlandene (Becker, anf. Skr. II. 234; jvfr. Huitfeldt, Christiania Theaterhist. S. 50), maaske den Christen Lund, som senere blev Justitiarius ved Overhofretten i Christiania (Samll. t. d. norske Folks Sprog og Hist. IV. 294. Hist. Tidsskr. 3. R. III. 628. Daae, Det gamle Christiania S. 128), og maaske den samme, af hvis Indberetning til Frederik III om nogle Grønlandstog J. Erichsen 1787 udgav et Udtog. — Efter at dette var skrevet, har Hr. Arkivfuldmægtig H. J. Huitfeldt i Christiania velvilligst meddelt mig følgende: Christian Lund, Søn af Biskop Mads Jensen Medelfar og Mette Vibe og altsaa Broder til Gehejmeraad Michael Vibe, født 24. Marts 1624, var først Resident i Nederlandene; senere Rigens (d. e. Statholderens) Sekretær; Assistens-, Kancelli-, Justits- og Etatsraad; Assessor og tilsidst Justitiarius i Overhofretten i Christiania; † i Juni 1691. Han var gift med Stiftsskriver og Landkommisær Johan Garmanns Enke Margrethe.

¹⁾ Ved Wichmand Hasebards Biografi burde formentlig have været henvist til Leonora Christinas Autobiografi og de af dens Udgiver tilføjede Oplysninger (Danske Samll. 2. R. I. 143 f., 146), fordi den indeholder virkelig gode Bidrag til Mandens Karakteristik, og fordi flere af de Notitser, som Forf. meddeler efter utrykte Kilder, allerede ere omtalte der. 1630 var han en af dem, hvem det paalagdes af Kongen at forhøre Hofmesterinden Fru Anne Lykke for at erfare Grunden til Kirstine Munks Bortrejse (Molbech, Christian IV's egenh. Breve I. 391).

var der kun to, som bleve her i 5 Aar. Saa kom Zacharias Lund, der, som sagt, meget mod sit Ønske maatte holde ud her i 8 Aar, og nu blev Embedstiden for Rektorerne efterhaanden lidt længere. Saaledes var den for sine Bøger om Hexeri bekjendte Johan Brunsmann her i 9 Aar (1668—77), og han efterfulgtes af Christen Sandro, der virkede her i hele 22 Aar (indtil 1699), men saa var han ogsaa udslidt; paa Grund af „Alderdom og Svaghed“ kunde han ikke længer forestaa Embedet — han var omtrent 50 Aar gammel — og gik af med Pension fra Stiftelsen, den første, hvem dette timedes her ved Skolen. Michael Hjorth, der kom efter, døde som Rektor (1709). Jakob Steensen var her vel kun i 12 Aar (1717—29), men det var vistnok nærmest Skolens slette pekuniære Forhold, der lode ham drage herfra, thi han opgav ikke Skolevirksomheden, hvortil han særlig egnede sig, men søgte op til Bergen, hvis Skole han forestod i henved 20 Aar. Skolemændenes Tid var endelig kommen, Rektorembetet var ikke længer en Overgangspost. Fra 1748 til 1871 har ingen Rektor forladt Herlufsholm, for at søge andet Steds hen; de ere blevne her, til Døden bortkaldte dem. I dette Tidsrum virkede her de bekjendte Skolemænd J. L. Bernth (1755—1804), A. W. Brorson (1804—33) og G. A. Dichman (1833—53).

I Hr. Wads Skrift ere imidlertid netop de egentlige Skolemænd behandlede temmelig kortfattet¹⁾. Det er de ældre Rektorer, han især dvæler ved, som det overhovedet er øjensynligt, at han er bedst hjemme i det 17de Aarhundredes Personalhistorie. Fra mange forskjellige trykte Kilder har han hentet sit Stof, og han har med Flid benyttet mange utrykte Kilder. Han har derfor samlet meget, som forhen var spredt, og fremdraget meget, som tidligere var ukjendt. I Forordet gjør han Rede for sit Formaal, og naar han her udtaler som sin Overbevisning, at Historien er bedst tjent med, at man ikke ind-

¹⁾ Der kunde ellers have været Grund til f. Ex. at henvise til de mellem Brorson og Sibbern vekslede Breve, som ere optagne i den sidstes Brevsamling. Et enkelt Brev fra Dichman findes i Udvalg af Breve til P. Hjort I. 449 f.

lader sig paa at give Fantasibilleder i Stedet for sanddru Skildringer, maa enhver ærlig Historiker give ham Ret og ønske ham til Lykke med, at han har modstaaet Fristelsen til at være interessant paa Sandhedens Bekostning.

Uagtet Forf.s Bog er af et ret anseligt Omfang, havde han dog maaske handlet rigtigere i at gjøre den endnu lidt større; thi ligesom det næppe lader sig forsvare, at han helt har forbigaaet Jesper Brochmands Biografi, saaledes har han ogsaa i andre Henseender været noget for sparsommelig, idet han for de Mænds Vedkommende, om hvem der i de senere Aar er meddelt Efterretninger af andre Forfattere, nøjes med at give et kort Omrids af deres Liv¹⁾, og idet han i det hele taget ofte kun løselig berører, hvad andre have skildret²⁾. Da han selv angiver, at hans Bog nærmest er beregnet for Herlovianere med Interesse for Herlufsholms Historie, synes det, at han havde handlet mere i deres Tarv, om han havde taget lidt mere med, selv om han skulde indskrænke sig til at referere; thi Historikeren behøver ofte kun en Henviisning, men det er ikke tilstrækkeligt for den almindelige Læser. Til Gjenjæld kunde Forf. maaske nok have sparet Plads et Par Steder, hvor han synes at have medtaget noget, som godt kunde have været udeladt³⁾. Endnu en anden almindelig Indvending kan

¹⁾ Dette gjælder saaledes Biografierne af Hans Mikkelsen og Hans Jensen Alan.

²⁾ Se f. Ex. S. 30 om en af Westhofs litterære Stridigheder.

³⁾ Jeg tænker nærmest paa Beretningen om Indvielsen af Trinitatis Kirke i Kjøbenhavn (S. 119), hvilken efter Acta Consistorii er meddelt af Nyerup (Hist.-stat. Skildr. III. 2. 138 ff.), og paa den vidtløftige Skildring af Promotionshøjtidelighederne 1675 (S. 162—68). Da den, som anført af Forf., allerede tidligere er trykt (Hundrup, Biogr. Efterr. om dem, der ved Kbh.s Univ. have erholdt de høieste akadem. Værdigheder I. 1—8), synes det overflødig at optrykke den paa ny i en af de promoveredes Biografier. Derimod har Forf. ikke anført om denne (Christoffer Schletter), at han som Universitetets Fiscarius og paa Grund af hans Hustrus Deltagelse i Forberedelserne til Promotionsfesten havde ret betydelige Indtægter af den (J. Bircherods Dagbøger S. 162). Hundrup har for øvrigt i sit Aftryk, at Processionen gik

gjøres, nemlig at Forf. har ofret den litterærhistoriske og bibliografiske Side af Personallhistorien vel liden Opmærksomhed. Endelig kunde man nok have ønsket det medfølgende Register lidt bedre. Men stærkere end disse Indvendinger maa Anerkjendelsen af Forf.s Dygtighed lyde.

I det foregaaende har jeg i Anmærkningerne givet nogle smaa Supplementer¹⁾ til det foreliggende Skrift. Endnu skal jeg gjøre et Par Bemærkninger med Hensyn til enkelte Punkter i det. Forf. gjør vist Kannikernes Embedspligter altfor smaa, naar han siger (S. 31), at de væsentlig bestode i at møde flittig ved Gudstjenesten og bære en passende Embedsdragt. Selv om man maa indrømme, at de havde det ret magelig, maa man dog sige, at de havde mere at bestille, end Forf. antyder²⁾. Ikke heller er det rigtigt at kalde Hans Oberberg „Vikar“ (S. 83), fordi han var forlenet med et Vikarie i Lunde Domkirke; han havde været Enkedronning Sofies Rentemester³⁾. — Naar M. Johan Dideriksen Bartskjær 1640 fik Besøg paa Herlufsholm af en Svoger, Peiter Grønner fra Kjøbenhavn (S. 115), tør man vel antage, at det er Møntmesteren Peter Grüner⁴⁾, der menes. — Den Vilhelm Bredal, som 1676 ledsagede en Psalmebog af Johan Brunsmann med et Digt (S. 183), er maaske den Vilhelm Eriksen Bredal, som 1663 blev Student

---

fra Rektors Hus gennem Kannikestrædet, over Vor Frue Kirkegaard, gennem Porten til Størregaden, forbi Bispens Residens o. s. v. Det samme har Forf. Der maa dog vel læses Nørregaden i Stedet for Størregaden?

¹⁾ Her endnu dette. Om Peder Pedersen Heo (ell. Hie), Rektor 1610—13, skriver Forf.: „Hans Virksomhed paa Herlufsholm kjende vi intet til.“ (S. 49). Et lille Vidnesbyrd derom have vi dog i et Brev fra 1610, hvori hans „Skikkelighed og synderlige Flittighed“ roses (Nye Dsk. Mag. II. 160).

²⁾ Jvfr. Wegener, Anders Sørensen Vedel, 2. Udg., S. 121.

³⁾ Pontoppidan, Marmora Dan. I. 270. Molbech, Christian IV's egenh. Breve I. 477, 480. Jvfr. Vedel Simonsen, Ruderne II. 223. Schlegel, Saml. z. Dän. Gesch. II. 1. 54.

⁴⁾ Christian IV's egenh. Breve 1632—35 S. 287.

fra Throndhjem¹⁾, og som altsaa vistnok har været en Søn af Biskoppen der²⁾).

Forf. har en levende Følelse for vor Fortid og dens Mindesmærker, saa at Harmen over deres Vanrøgt henriver ham til stærke Udtalelser, som naar han udbryder (S. 100) om Hr. Lavrits Pedersen Tura, der 1655 jordedes i Nykjøbing paa Falster: „Selve Ligstenen er naturligvis vandret samme Vej som de fleste andre Mindesmærker i Danmark, takket være den Kræmmeraand, som altid forstaar at gjøre sig gjældende og nu for nylig atter har sat sig et monumentum ære perennius ved Skandalen med Hanetaarnet i Kjøbenhavn.“ Forf.s Skrift er et smukt Vidnesbyrd om hans Interesse for de fremfarne Slægter og om hans Pietet overfor Herlufsholm Stiftelse, til hvis Ære det skal siges, at den fremfor andre har vidst at knytte sine Fostersønner til sig. Naar han selv betegner sin Bog som et Begynderarbejde, var det at ønske, at vi havde mange saadanne Begynderarbejder, og idet han derved indirekte har aflagt et Løfte om fortsat Virksomhed, maa vi haabe, at han vil indfri det og lade en smuk Fortsættelse følge efter den smukke Begyndelse.

Skriftet er bekostet af Herlufsholm og er udstyret paa en Stiftelsen værdig Maade. Det er ledsaget af et Fugleperspektiv af Herlufsholm fra omtr. 1660 efter Resens Atlas.

¹⁾ Tauber, Biograf. Notitser om Disciple fra Aalborg Kathedralskole III. 8.

²⁾ Det S. 71 Anm. 3 meddelte Testimonium fremtræder just ikke i den bedste Skikkelse. Forf. bemærker, at det tildels er ulæseligt formedelst Haandskriftens Slethed. Ja vist er den slet, men den kunde da være værre, og naar Forf. ikke kunde læse mere end det, han har meddelt, burde han ved Prikker betegne, at han forbigik noget; men det har han ikke alle Steder gjort. — Latinen synes overhovedet at være falden Forf. eller i hvert Fald Sætteren lidt besværlig, saaledes S. 131 Anm. 3, S. 132 (hvor Optegnelsen af Acta Consist., at Rasmus Brochmand -kan læse en Historiam hora 2da., næppe kan være rigtig, men hvor -en- vel maa rettes til -in-) og S. 142 Anm. 1 sidste Linie (hvor jeg heller vilde læse -volo- end -nolo-).